

THE CLASSICAL ASSOCIATION OF CANADA
LA SOCIÉTÉ CANADIENNE DES ÉTUDES CLASSIQUES

NATIONAL SENIOR LATIN SIGHT TRANSLATION CONTEST
CONCOURS NATIONAL DE VERSION LATINE IMPROVISÉE, NIVEAU
SUPÉRIEUR

2006

The Christian Octavius, in Minucius Felix' dialogue in defense of Christianity, refutes his opponent's argument that the piety of the Romans was what made them great.

Dans le dialogue de Minucius Felix pour la défense du christianisme, le chrétien Octavius réfute l'argument de son adversaire selon lequel c'est la piété qui aurait fait la grandeur des Romains.

At tamen ista ipsa superstitio Romanis dedit, auxit, fundavit imperium, cum non tam virtute quam religione et pietate pollerent. Nimirum insignis et nobilis iustitia Romana ab ipsis imperii nascentis incunabulis auspicata est! Nonne in ortu suo et scelere collecti et muniti immanitatis suae terrore creverunt? Nam asylo prima plebs congregata est: confluxerant perdit, facinerosi, incesti, sicarii, proditores, et ut ipse Romulus imperator et rector populum suum facinore praecelleret, parricidium fecit. Haec prima sunt auspicia religiosae civitatis! Mox alienas virgines iam desponsatas, iam destinatas et nonnullas de matrimonio mulierculas sine more rapuit, violavit, inlusit, et cum earum parentibus, id est cum soceris suis, bellum miscuit, propinquum sanguinem fudit. Quid irreligiosius, quid audacius, quid ipsa sceleris confidentia tutius? Iam finitimos agro pellere, civitates proximas evertere cum templis et altaribus, captos cogere, damnis alienis et suis sceleribus adolescere cum Romulo regibus ceteris et posteris ducibus disciplina communis est. Ita quicquid Romani tenent, colunt, possident, audaciae praeda est: templa omnia de manubiis, id est de ruinis urbium, de spoliis deorum, de caedibus sacerdotum. Hoc insultare et illudere est victis religionibus servire, captivas eas post victorias adorare. Nam adorare quae manu ceperis, sacrilegium est consecrare, non numina. Totiens ergo Romanis impiatum est quotiens triumphatum, tot de diis spolia quot de gentibus et tropaea. Igitur Romani non ideo tanti, quod religiosi, sed quod impune sacrilegi: neque enim potuerunt in ipsis bellis deos adiutores habere, adversus quos arma rapuerunt. At, quos prostraverant, detriumphatos colere coeperunt: quid autem isti dii pro Romanis possunt, qui nihil pro suis adversus eorum arma valuerunt?

(Minucius Felix, *Octavius* 25. 1-7)

Vocabulary / Vocabulaire

grow larger	adolesco, -ere	grandir
refuge	asylum, -i	refuge
inaugurate	auspicor, -ari	inaugurer
betroth	desponso, -are	fiancer
triumph over	detriumpho, -are	trionpher de
act impiously	impio, -are	se conduire avec impieté
cradle	incunabula, -orum	berceau
spoils	manubiae, -arum	butin
young married woman	muliercula, -ae	jeune femme mariée
no doubt	nimirum	sans doute
deity	numen, -inis	divinité
murder of a close relative	parricidium, -i	meurtre d'un parent
traitor	proditor, -is	traître
assassin	sicarius, -i	assassin
father-in-law	socer, -i	beau-père
trophy	tropaeum, -i	trophée